

Monitoringsnotitie

Vrijetijdseconomie Noord-Brabant 2023

Colofon

©Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd, april 2024

Auteurs Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd
C. (Cindy) Gelderman, BSc.

In opdracht van VisitBrabant
L. (Laureen) van der Horst
A. (Ankie) Joos

Beeldmateriaal Beeldbank VisitBrabant,
Fotograaf Willeke Machiels

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	5
2. Monitoring 2023, de resultaten	6
2.1 Toerisme in Brabant groeit verder door.....	6
2.2 Binnenlands toerisme.....	7
2.3 Inkomend toerisme.....	8
2.4 Zakelijk toerisme.....	10
2.5 Dagbezoek.....	11
2.6 Bestedingen	12
2.7 Banen	13
2.8 Stakeholders en samenwerking.....	14
3. Verwachtingen toekomst	15
Bronnen	18

1. Inleiding

“Brabant is als provincie dichtbij.

Dichterbij dan je denkt. Want qua afstand en reistijd is de provincie gemakkelijk te bereiken vanuit Vlaanderen, de Duitse grensstreek en de rest van Nederland. Maar naast de fysieke ligging, staat Brabant ook dicht bij jou.

Hoe je je ook voelt of in welke stemming je ook bent. Met haar enorm gevarieerde aanbod en diversiteit, heeft Brabant altijd datgene waar jij naar op zoek bent. Ongeacht je interesse, levenssituatie of leeftijd. Brabant is dichterbij dan je denkt.

Letterlijk én figuurlijk.”

Met deze campagne, ‘Brabant. Dichter bij jou’ zette VisitBrabant zich, samen met partners en stakeholders, het afgelopen jaar met succes in voor de Brabantse vrijetijdssector. Met de langjarige campagne richt VisitBrabant zich op de markten Nederland, België en de Duitse grensstreek. De resultaten van de campagne deelde VisitBrabant onlangs in de factsheet [Campagne resultaten maart '23–november '23](#). Daarnaast blikt VisitBrabant in het [Jaaroverzicht 2023](#) uitgebreid terug op al het moois waaraan gewerkt werd in het afgelopen jaar.

In deze monitoringsnotitie richten we ons vooral op de kwantitatieve cijfers over de doelmarkten van VisitBrabant: we beschrijven, waar mogelijk, de ontwikkeling van binnenlands toerisme en inkomend toerisme, zakelijk toerisme, bestedingen en banen. Verder komen ook dagrecreatie, het VisitBrabant Stakeholdersonderzoek en prognoses voor de sector aan bod.

Leeswijzer

De voorgaande notitie beschreef de ontwikkelingen van de sector in 2021 en 2022. In beide jaren had de sector te maken met (maatregelen in het kader van de) coronapandemie.

In deze notitie blikken we terug op 2023 en vergelijken we dit jaar met 2022, én met 2019 als laatste ‘normale’ jaar voorafgaand aan de coronapandemie. Op die manier kunnen we de cijfers duiden: is er sprake van herstel of niet. De uitkomsten van deze analyses leest u in hoofdstuk 2. In hoofdstuk 3 maken we een doorkijk naar de toekomst van de toerimesector. Een volledig cijfermatige analyse is opgeleverd bij VisitBrabant in het Exceldocument ‘Kwantitatieve gegevens monitoring VTE Noord-Brabant 2023’.

Deze monitor is in opdracht van VisitBrabant opgesteld door Bureau voor Ruimte & Vrije tijd op basis van de nu beschikbare informatie (stand: december 2023).

Aanpak CBS-analyses

Daar waar we rapporteren over CBS-cijfers, rapporteren we over een ‘onderzoeksjaar’, in plaats van over kalenderjaren. Het *onderzoeksjaar* loopt van kwartaal 4 tot en met kwartaal 3 (Q4 t/m Q3). We schrijven de resultaten toe aan het jaar waarin het grootste deel van de resultaten liggen. Dus Q4 2022 t/m Q3 2023 omschrijven we als: 2023. Voor alle CBS-cijfers in deze notitie geldt dat ze over Q4 t/m Q3 gaan, zowel voor Nederland, de provincies als Brabant, zowel voor 2023 als voorliggende jaren die we in dit rapport beschrijven.

De reden hiervoor is dat de veel gebruikte bron in deze notitie (de Statistiek Logiesaccommodaties van het CBS) pas in februari of maart 2024 de jaarcijfers over 2023 afrondt. Om toch al uitspraken te kunnen doen over 2023, hanteren we sinds de vorige notitie deze aanpak van kwartaal 4 tot en met kwartaal 3.

2. Monitoring 2023, de resultaten

2023 zal de toerismeboeken ingaan als het eerste jaar zonder coronamaatregelen. Een jaar waarin veel sectoren weer draaiden als vanouds of zelfs betere cijfers zagen dan in het laatste 'normale' jaar 2019. Met volle vakantieparken, campings en restaurants in de lente en zomer zouden we haast vergeten dat de sector óók met uitdagingen kampt zoals personeelskrapte, hoge inkoopprijzen en nog niet volledig herstel van de Belgische en zakelijke markt. Hoe het de Brabantse vrijetijdssector is vergaan in 2023, beschrijven we in dit hoofdstuk.

2.1 Toerisme in Brabant groeit verder door

In de vorige monitoringsnotitie schreven we al dat toerisme in Brabant weer herstellende was na de coronapandemie en bijkomende maatregelen. In 2023 zien we dat het toerisme in Brabant verder doorgroeit: in het onderzoeksjaar¹ 2023 verbleven 4,9 miljoen binnen- en buitenlandse gasten in Brabant voor een zakelijk of toeristisch verblijf, dat is 7% meer dan in 2022. Samen brachten deze gasten zo'n 13,5 miljoen nachten in Brabant door: 8% meer dan in 2022. Brabant plust dus op *totaalniveau* qua gasten en overnachtingen ten opzichte van 2022, hoewel zeer beperkt bij het aantal binnenlandse gasten (+0,4%). Daar komen we op terug in paragraaf 2.2 Binnenlands toerisme.

Positieve cijfers bij hotels² en verblijfsrecreatie³: bij de verblijfsrecreatie (huisjesterreinen, kampeerterreinen en groepsaccommodaties) in Brabant zien we in 2023 op alle fronten (gasten en overnachtingen) positieve cijfers ten opzichte van 2022. Bij de hotels in Brabant zien we ook positieve cijfers, behalve het aantal binnenlandse gasten, dat is met 1% gedaald.

¹ Zie inleiding voor een toelichting op de term 'onderzoeksjaar'.

² Met hotels bedoelen we de logiesaccommodaties die door het CBS omschreven worden als 'hotels/pensions/jeugdaccommodaties'.

Posities benchmark: Noord-Brabant behoudt in 2023 de posities van het totaal aantal gasten (3^e positie) en van het aantal zakelijke nachten in hotels (3^e positie), ten opzichte van andere provincies in Nederland.

Bij het totaal aantal overnachtingen (toeristisch en zakelijk, binnenlands en buitenlands) zakt Brabant van de 5e naar de 6e positie, door een gering verschil met Zeeland.

2023 versus 2019

Ten opzichte van het precorona-jaar 2019 is er, op totaalniveau, sprake van herstel in Brabant. Inkomend toerisme vanuit Duitsland laat een forse groei zien in Brabant; sterker dan gemiddeld in Nederland. Het totaal-buitenlandse gasten en de Belgische gast blijven nog iets achter bij 2019. De zakelijke markt herstelt in Brabant sneller dan landelijk.

De provincie Brabant telt in 2023 in totaal 13% meer gasten en 21% meer overnachtingen dan in 2019. Overall en op totaalniveau laat Brabant dus herstel en positieve cijfers zien ten opzichte van 2019, behalve bij: het totaal aantal buitenlandse gasten (-1% t.o.v. 2019) en het aantal gasten uit België (-5% t.o.v. 2019). Paragraaf 2.3 Inkomend Toerisme gaat verder in op deze buitenlandse gasten.

Bij het aantal zakelijke nachten in hotels in Brabant is sprake van herstel. Ten opzichte van 2019 is er 6% groei, terwijl landelijk het herstel nog niet in zicht lijkt (-15%) (CBS, 2023). Paragraaf 2.4 Zakelijk toerisme gaat verder in op de zakelijke markt.

Samenvatting Kerncijfers Toerisme in Noord-Brabant 2023

Gasten in Brabant

- ▶ 3,6 miljoen binnenlandse gasten
- ▶ 1,3 miljoen buitenlandse gasten, waarvan
  - 430.000 Belgische gasten (33% van totaal buitenlands)
  - 332.000 Duitse gasten (25% van totaal buitenlands)
- ▶ In totaal: 4,9 miljoen gasten (inclusief zakelijk) in Brabant in 2023

Overnachtingen in Brabant

- ▶ 10 miljoen binnenlandse overnachtingen
- ▶ 3,5 miljoen buitenlandse overnachtingen, waarvan
  - 1.103.000 overnachtingen door gasten uit België (32% van totaal buitenlands)
  - 1.047.000 overnachtingen door gasten uit Duitsland (30% van totaal buitenlands)
- ▶ In totaal: 13,5 miljoen overnachtingen (inclusief zakelijk) in Brabant in 2023

Economische betekenis in Brabant

- ▶ € 314 miljoen door binnenlandse vakantiegangers (2022)
- ▶ ± € 50 p.p.p.d.* door binnenlandse gast (*per persoon per dag)

- ▶ € 503,4 miljoen door buitenlandse verblijfsgasten (2022)
- ▶ ± € 93 p.p.p.d. door de buitenlandse gast, waarvan
  - ± € 113 p.p.p.d. door Belgische gast
  - ± € 101 p.p.p.d. door Duitse gast

Positie benchmark t.o.v. andere provincies in Nederland

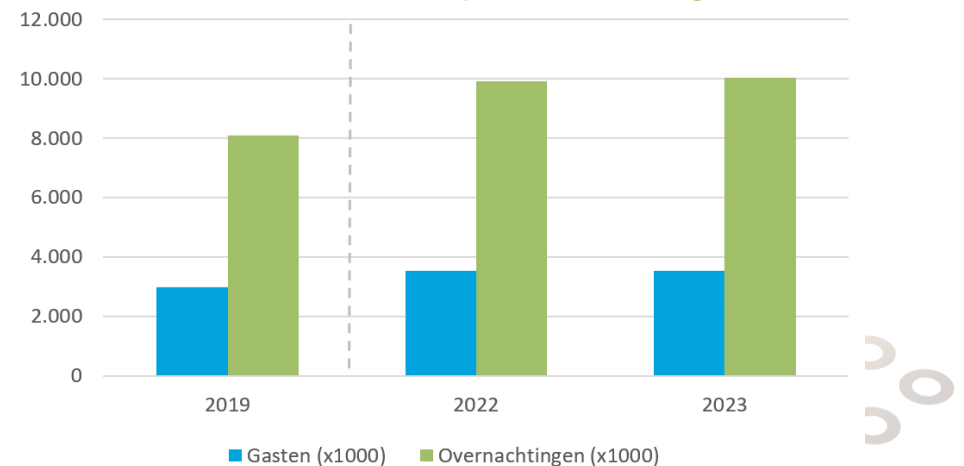
- ▶ Gasten totaal binnen- & buitenlands: 3e positie
  - Belgische gasten totaal: 2^e positie
  - Duitse gasten totaal: 6^e positie
- ▶ Overnachtingen totaal binnen- & buitenlands: 6^e positie
  - Belgische overnachtingen: 2^e positie
  - Duitse overnachtingen: 8^e positie
- ▶ Zakelijke overnachtingen totaal: 3^e positie

2.2 Binnenlands toerisme

Beperkte groei binnenlands toerisme, 'terug naar normaal': In 2023 verbleven 3,6 miljoen *binnenlandse gasten* in Brabant voor een zakelijk of toeristisch verblijf. Ten opzichte van 2019 is dat een groei van 19% van het aantal binnenlandse gasten. Ten opzichte van 2022 is de groei echter beperkt met 0,4% groei. Dit is waarschijnlijk een signaal dat de binnenlandse markt weer teruggaat naar 'normaal': tijdens en vlak na de coronapandemie zagen we een herontdekking van de vakantie in eigen land en die groei lijkt af te zwakken. In het hoofdstuk 'Verwachtingen Toekomst' komen we hierop terug.

De binnenlandse gasten in Brabant brachten samen 10 miljoen overnachtingen door in de provincie. Dat is een toename van 24% ten opzichte van 2019. Ten opzichte van 2022 zien we 1% groei van overnachtingen (CBS, 2023).

Figuur: Ontwikkeling van binnenlandse gasten en overnachtingen in Noord-Brabant (x1000), per onderzoeksjaar (CBS, bewerking BRVT)

2.3 Inkomend toerisme

1,3 miljoen buitenlandse gasten verbleven in 2023 in Noord-Brabant voor een zakelijk of toeristisch verblijf. Dat is een toename van 32% t.o.v. 2022. Samen brachten zij 3,5 miljoen overnachtingen door in de provincie (+35% t.o.v. 2022).

Inkomend toerisme in Brabant bijna hersteld. In 2023 lijkt het inkomend toerisme in Brabant bijna volledig hersteld ten opzichte van 2019: het aantal buitenlandse gasten in Brabant ligt in 2023 nog 1% onder het niveau van 2019, terwijl het aantal buitenlandse overnachtingen al 12% boven het niveau van 2019 ligt. *Landelijk is het aantal buitenlandse gasten volledig hersteld: alle cijfers 2023 komen hoger uit dan 2019.*

Het inkomend toerisme vanuit België heeft nog iets langer de tijd nodig voor herstel: 430.000 Belgische gasten bezochten Brabant in 2023 voor een verblijfsbezoek, dat is 5% minder dan het niveau van 2019. Ook bij de hotels (-4%) en bij de verblijfsrecreatie⁴ (-6%) is de gast uit België nog niet volledig terug ten opzichte van 2019. Het aantal *overnachtingen* van Belgische gasten (1,1 miljoen) is al wel weer terug op niveau (+2%). *Landelijk zien we dat er sprake is van herstel van het bezoek uit België: +5% gasten en +4% overnachtingen ten opzichte van 2019.*

2^e positie in aantal Belgische gasten: In de ranglijst van het aantal Belgische gasten in Nederlandse provincies neemt Brabant de 2e positie in, na Zeeland.

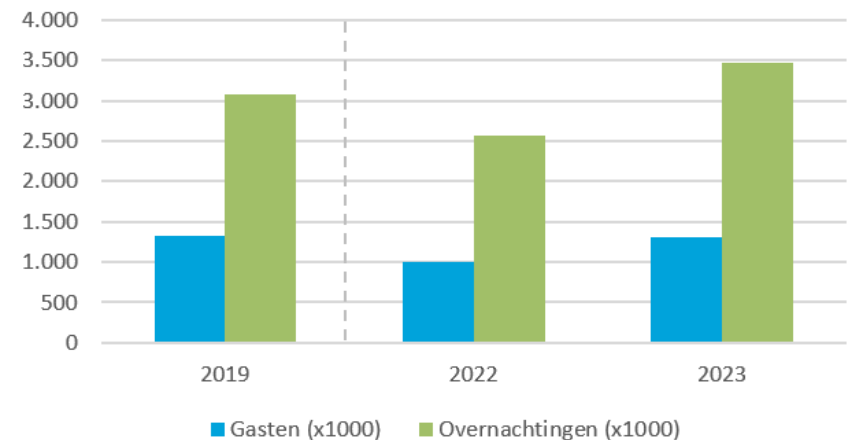
⁴ Hotels: hotels/pensions/jeugdaccommodaties.
Verblijfsrecreatie: 'huisjesterreinen, kampeerterreinen en groepsaccommodaties'.

Inkomend toerisme vanuit Duitsland laat forse groei zien. 332.000 Duitsers bezochten Brabant in 2023 voor een verblijfsbezoek. Samen brachten zij ruim 1 miljoen nachten door in de provincie. In vergelijking met 2019 telt Brabant in 2023 23% meer Duitse gasten en 46% meer overnachtingen van Duitse gasten. *Landelijk is er ook groei te zien vanuit Duitsland, maar minder omvangrijk (+19% gasten, +27% overnachtingen).*

Forse groei van Duitse gasten bij verblijfsrecreatie: Vooral bij de Brabantse verblijfsrecreatie wordt een forse groei vanuit Duitsland geregistreerd (+59% gasten) ten opzichte van 2019, waarvan met name in 2023 veel groei te zien was. Bij de Brabantse hotels is het aantal Duitse gasten exact terug op niveau van 2019.

6^e positie in aantal Duitse gasten: Brabant behoudt de 6e positie, in de ranglijst van het aantal Duitse gasten in Nederlandse provincies in 2023.

Figuur: Ontwikkeling van buitenlandse gasten en overnachtingen in Noord-Brabant (x1000), per onderzoeksjaar (CBS, bewerking BRVT)

Cijfers VisitBrabant

28% stijging van buitenlands bezoek aan [visitbrabant.com](https://www.visitbrabant.com). VisitBrabant heeft zich in 2023 met de meerjarige campagne 'Brabant. Dichtbij jou' vermarkt als dichtbij-bestemming, zowel voor Nederland als België en Duitsland. De website [visitbrabant.com](https://www.visitbrabant.com) werd tussen maart en november 28% meer bezocht door buitenlandse websitebezoekers, dan in dezelfde periode in 2022 (VisitBrabant, jan. 2024).

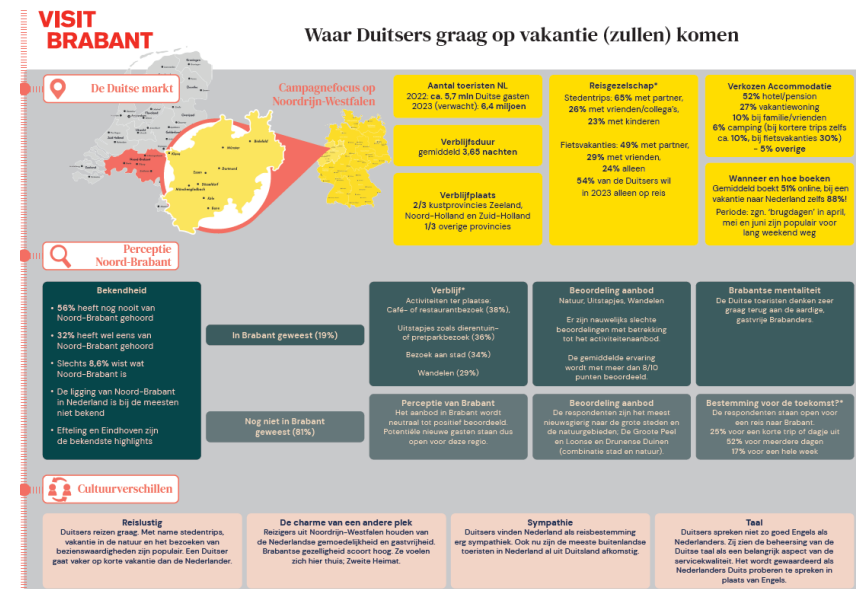
- ▶ **Herhaalbezoek blijvend stimuleren:** voorgaande cijfers laten zien dat de Duitse markt hersteld is en een sterke groeilijn herpakt heeft. Bij de Belgische markt lijkt herstel in zicht, in 2024 (zie 3. Verwachtingen toekomst). Verder laat recent onderzoek van NBTC zien dat ongeveer 9 op de 10 Belgen en Duitsers (die Nederland bezochten) waarschijnlijk tot zeker van plan is om terug te komen voor een bezoek aan ons land. Dit biedt kansen om bestaande gasten 'vast te houden', een relatie aan te gaan en ze te inspireren voor een herhaalbezoek aan Brabant.
- ▶ **Voortzetten wat goed gaat & campagne België versterken:** De campagne heeft effect gehad, blijkt uit de campagneresultaten. Ook de kwantitatieve cijfers zijn overwegend positief. De Duitse markt laat flinke groeicijfers zien. De binnenlandse markt lijkt weer te normaliseren. De Belgische gast komt weer terug, hetzij nog wat voorzichtig. Op basis van de onderzoeksgegevens lijkt het ons zinvol om de campagne verder voort te zetten en waar nodig te versterken.

Onderzoek naar Belgische en Duitse gast

Vanwege de kansen op deze markten en het belang voor Brabant, heeft VisitBrabant onderzoek laten uitvoeren naar de Belgische en Duitse markt.

VisitBrabant doet onderzoek naar de markten in België en Duitsland om goed in te kunnen spelen op de behoeften van (potentiële) gasten. VisitBrabant deelt deze kennis met ondernemers, maakt hen bewust van de kansen, en biedt online trainingen aan over de Duitse en Belgische Gast en Internationale Gastvrijheid.

Afbeelding: uitsnede van de Onderzoeksposter Duitse gast (Thx.Agency, 2023)

Onderzoek Duitse markt: er liggen kansen om Brabant te positioneren als gastvrije, vertrouwde bestemming dichtbij, óndanks dat Brabant als bestemming niet heel bekend is bij Duitsers, blijkt uit het onderzoek. Brabant kan de bestemming zijn voor korte vakanties of lange weekenden, met de combinatie natuur-stad-highlights (denk aan Efteling of Eindhoven), met ondernemers die zich positioneren met de Brabantse gastvrijheid/gezelligheid en meertalige (ook Duitstalige) informatievoorziening bieden. De volledige onderzoeksposter Duitse Gast is te downloaden [via deze link](#).

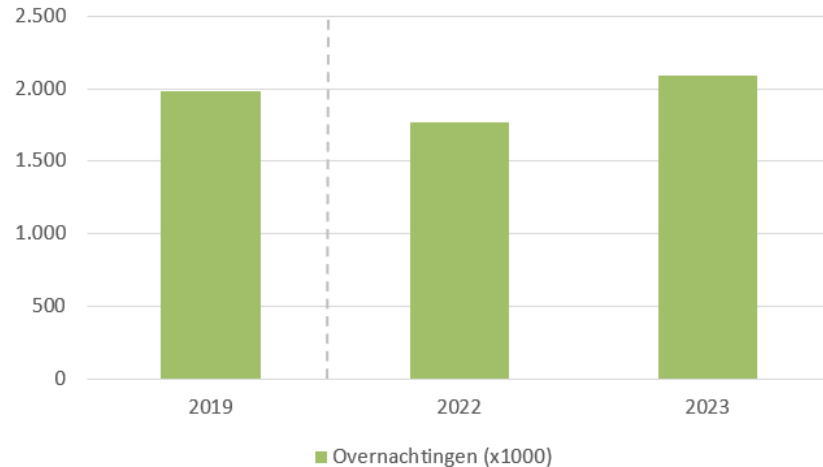
In de vorige notitie beschreven we al het onderzoek naar Belgische markt. Het onderzoek en meer informatie over de Belgische gast worden gedeeld via de site van VisitBrabant.

2.4 Zakelijk toerisme

Brabant loopt voor in het herstel van de zakelijke nachten in hotels: in (het onderzoeksjaar) 2023 werden er 2,1 miljoen zakelijke overnachtingen doorgebracht bij hotels in Brabant. Het gaat hier specifiek om de zakelijke overnachtingen bij hotels, door binnenlandse- en buitenlandse gasten. Ten opzichte van 2019 is het aantal zakelijke overnachtingen in hotels in Brabant gegroeid met 6%. *Landelijk blijft het aantal zakelijke nachten echter nog achter bij 2019 (-15%) en is er nog geen sprake van herstel. Brabant loopt hiermee dus voor op de landelijke ontwikkeling.*

3^e positie voor zakelijke nachten in hotels: Noord-Brabant behoudt in 2023 de 3^e positie wat betreft zakelijke overnachtingen in hotels, na Noord- en Zuid-Holland.

Figuur: Ontwikkeling van zakelijke overnachtingen bij hotels in Noord-Brabant (x1000), per onderzoeksjaar (CBS, bewerking BRVT)

Zakelijk dagbezoek aan Nederland: In de coronaperiode konden weinig zakelijke meetings en conventions live plaatsvinden en werd veelal uitgeweken naar online sessies. Toch blijkt uit onderzoek onder Europese planners en bezoekers van zakelijke Meetings en Conventions dat de markt voor fysieke bijeenkomsten niet vervangbaar is door online of hybride alternatieven. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de belangrijkste redenen om bijeenkomsten bij te wonen, namelijk: kennisoverdracht, educatie, netwerken en relaties opbouwen. Meeting planners zeggen de komende jaren vooral te kijken naar hotels als locaties voor meetings en conventions. Van belang zijn de aantrekkingskracht van een bestemming, de bereikbaarheid en de reisafstand.

- ▶ **Kansen liggen er op het gebied van 'bleisure':** business + leisure. Vooral jonge bezoekers van meetings en conventions zijn vaker geneigd hun zakelijk bezoek te verlengen voor vrijetijdsoeinden (MMGY Travel Intelligence, via NBTC, oktober 2023). Dat biedt bestemmingen de mogelijkheid om via zakelijke bijeenkomsten bekendheid te krijgen bij potentiële bezoekers en nieuwe doelgroepen aan te trekken.

2.5 Dagbezoek

Binnenlands dagbezoek in Brabant en Nederland

Dagrecreatieve sector zet positieve lijn door en sluit 2023 tevreden af. In de vorige notitie bleek al dat de dagrecreatieve sector weer aantrok; in 2023 zette deze lijn verder door. Door een verschuiving in de uitgaven van consumenten (minder bezit en meer beleven) en een ‘inhaalslag’ van het aantal uitstapjes, draaiden onder meer de dierentuinen en attractieparken in Nederland een goed jaar qua bezoekersaantallen.

De consument heeft de horeca en recreatie weer omarmd, stelt de Rabobank op basis van omzetcijfers van de sector. Maar de sector heeft, net als vorig jaar, aanhoudende uitdagingen zoals personeelstekort en hoge lasten. Sommige horecaondernemingen zien zich genoodzaakt om minder dagen open te gaan. Veel attracties, dierentuinen en musea hebben besloten de entreeprijs te verhogen.

- ▶ **Er liggen kansen in het digitaliseren van de sector**, bijvoorbeeld bij incheckprocessen en toegangscontroles, het opnemen van bestellingen, etc., noemt Rabobank. Met minder personeel toch het niveau van gastvrijheid behouden is de uitdaging.

Nieuw onderzoek naar uitstapjes van Nederlanders wordt binnenkort verwacht. De resultaten van het nieuwe Nederlands VrijetijdsOnderzoek 2022-2023 (NVTO) worden binnenkort – begin 2024 – gepubliceerd. Er zijn op dit moment nog geen openbare gegevens beschikbaar over de omvang van dagrecreatieve uitstapjes *door Nederlanders* in Brabant in 2023.

---

⁵ Het Onderzoek Inkomend Dagbezoek werd uitgevoerd tussen oktober 2021 en half november 2022. Voor de leesbaarheid schrijven we de uitkomsten toe aan het jaar, waarin het grootste deel van het onderzoek plaatsvond: 2022.

Inkomend dagbezoek in Brabant, uit België en Duitsland

Brabant telde 2,5 miljoen dagbezoeken door Belgen en 1,7 miljoen dagbezoeken door Duitsers in 2022⁵. Samen brachten zij 4,2 miljoen dagbezoeken vanuit de grensregio's naar Brabant. Dat blijkt uit het Onderzoek Inkomend Dagbezoek (OID), dat in 2023 werd gepubliceerd door het NBTC. Het OID betreft een consumentenonderzoek over dagbezoeken (dus zonder overnachting) vanuit Duitsland (regio's Nordrhein-Westfalen en Niedersachsen) en België (Vlaanderen en Brussels Hoofdstedelijk Gewest).

Wat valt ons op?

- De Efteling komt uit het onderzoek naar voren als de best bezochte attractie / bezienswaardigheid in Noord-Brabant. 23% van de bezoekers uit België en 24% van de bezoekers uit Duitsland heeft de Efteling bezocht tijdens het bezoek aan Noord-Brabant.
- Belgische dagbezoekers komen ongeveer even vaak voor een recreatief bezoek als om te winkelen (resp. 39% en 38%).
- Voor Duitsers is het winkelbezoek minder belangrijk dan voor Belgen: voor 29% van de Duitse dagbezoekers is ‘winkelen’ de belangrijkste bezoekreden. Voor bijna de helft van de Duitse dagbezoekers is een recreatief bezoek de belangrijkste bezoekreden (48%).
- Daarnaast bezoekt ongeveer 1 op de 5 Duitse en Belgische dagbezoekers de provincie Noord-Brabant voor een bezoek aan familie, vrienden en kennissen.

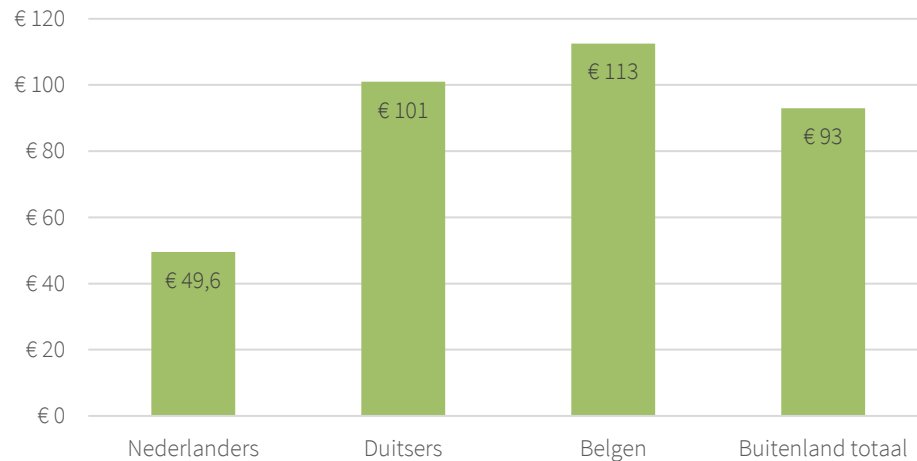
Voor meer informatie verwijzen we naar de [landelijke publicatie](#) van het Onderzoek Inkomend Dagbezoek, en naar de [samenvatting](#) die ons bureau eerder van het onderzoek maakte in opdracht van VisitBrabant.

2.6 Bestedingen

Verblijfgasten in Brabant

Binnenlandse vakantiegangers besteedden 314 miljoen euro in Noord-Brabant in 2022. Buitenlandse verblijfgasten besteedden in hetzelfde jaar 503,4 miljoen euro in Brabant. Dat blijkt uit het CBS Vakantieonderzoek en het Onderzoek Inkomend Toerisme (NBTC). Hoeveel er in 2023 uitgegeven werd in de provincie, is nog niet becijferd. Ook is het niet bekend hoeveel er in totaliteit uitgegeven werd door verblijfgasten uit België en Duitsland. Wel kunnen we bij benadering uitrekenen hoeveel zij per persoon per dag/nacht⁶ uitgeven, zoals te zien is in het volgende figuur.

Figuur: Bestedingen per persoon per dag/nacht van verblijfgasten in Noord-Brabant naar herkomst, 2022 (CBS en NBTC, Bewerking BRVT)

⁶ Om deze bestedingen te berekenen, delen we de bestedingen per persoon per *verblijf*, door de *gemiddelde verblijfsduur*. Bij Nederlanders is de verblijfsduur in *dagen* bekend. Bij buitenlandse

- ▶ Gasten uit België en Duitsland besteden dagelijks, tijdens een verblijf in Brabant, minstens 2x zoveel als Nederlandse gasten. Het kan voor ondernemers economisch aantrekkelijk zijn om zich (nog meer) te richten op Belgische en Duitse gasten en te zorgen dat zij klaar staan om deze gasten te ontvangen. VisitBrabant biedt allerlei handige tools en diensten, zoals online trainingen voor ondernemers, met tips en tricks om goed voorbereid te zijn op buitenlandse gasten.

Verblijfgasten in Nederland

Bestedingen van buitenlandse gasten *in Nederland* zijn weer terug op niveau, stelt CBS op basis van internationale cijfers: in het derde kwartaal van 2023 gaven buitenlandse gasten meer dan 6 miljard euro uit in Nederland. Tijdens de coronajaren liepen de bestedingen door buitenlandse gasten ver terug, maar inmiddels liggen deze *landelijk gezien* 25% boven het niveau van dezelfde periode in 2019.

Recordbestedingen door Duitse gasten in Nederland: bijna de helft van de vakantiebestedingen in Nederland in het derde kwartaal van 2023 kwam van Duitse toeristen. Zij besteedden 2,9 miljard euro in ons land. Dat is een record, stelt het CBS. Nog nooit eerder gaven Duitsers zoveel uit in Nederland. De toename van het aantal Duitse gasten en de hogere prijzen zijn hiervoor aan te wijzen als oorzaken. Belgische verblijfgasten gaven in dezelfde periode zo'n 650 miljoen euro uit in Nederland (CBS, dec. 2023).

gasten is alleen de verblijfsduur in *nachten* bekend. Daarom spreken we van: bestedingen per persoon per dag/nacht.

Dagbezoek in Brabant

Belgische dagbezoekers besteedden € 100 per persoon per bezoek in Brabant, met een directe economische waarde van € 253 miljoen. De bestedingen van Belgische dagbezoekers in *Brabant* liggen lager dan tijdens een gemiddeld bezoek van Belgen aan *Nederland* (€ 120 per persoon per bezoek). Dat blijkt uit het Onderzoek Inkomend Dagbezoek (zie ook: vorige pagina). Het onderzoeksrapport legt uit: wanneer Belgen een dagbezoek aan Nederland brengen, liggen de gemiddelde bestedingen lager als ze relatief dicht bij huis blijven, zoals in de provincie Brabant. Daarnaast speelt mee dat hoe verder de reisafstand is, hoe unieker en langer de duur van het dagbezoek vaak is; en hoe hoger de bestedingen vaak zijn. Dichtbij huis kunnen bezoekers ook voor slechts een uurtje of een paar uurtjes de grens over gaan, met daardoor gemiddeld genomen lagere bestedingen. Desondanks komt de economische waarde van Belgische bezoekers in Brabant hoger uit dan de economische waarde door Duitse bezoekers. Dat komt omdat de bezoekersaantallen vanuit België hoger zijn (zie paragraaf 2.5 Dagbezoek).

Duitse dagbezoekers besteedden € 120 per bezoek in Brabant, met een directe economische waarde van € 200 miljoen. De bestedingen van Duitse dagbezoekers zijn in *Brabant* hoger, dan tijdens een gemiddeld dagbezoek van Duitsers aan Nederland (€ 110). Verklaringen hiervoor zijn te vinden in het type bezoek en de leeftijd van bezoekers:

- **Type bezoek:** Duitse dagbezoekers in Brabant komen vaker dan gemiddeld in Nederland met het doel familie, vrienden of bekenden te bezoeken. Bij dit type bezoek wordt het meest besteed, vanwege bestedingen aan eten, drinken, excursies, toegangskarten en vervoer. Zodoende zijn de bestedingen bij dit type bezoek hoger dan bij een ‘winkel-bezoek’ of ‘recreatief-bezoek’ (gericht op ontspanning).
- **Leeftijd bezoekers:** Duitse dagbezoekers in Brabant zijn daarnaast vaker dan gemiddeld in de leeftijd van 18-34 jaar (37% t.o.v. 31% in NL). Het onderzoek schrijft over deze leeftijdsgroep dat zij juist ‘bovengemiddeld veel’ per bezoek uitgeven, terwijl 50-plussers minder dan gemiddeld besteden. Dit heeft ook te maken met het type bezoek dat leeftijdsgroepen

afleggen. Jongeren komen vaker om activiteiten te ondernemen; 50-plussers komen vaker om te winkelen, met gemiddeld lagere bestedingen.

Onderzoek naar bestedingen tijdens binnenlands dagbezoek aan Brabant wordt binnenkort verwacht: op het moment van schrijven, januari 2024, werken onderzoekers van I&O Research aan de afronding van het Nederlands VrijetijdsOnderzoek 2022-2023 (NVTO). Dat onderzoek zal meer inzicht geven in de bestedingen tijdens binnenlandse uitstapjes en dagbezoek in Brabant. Op dit moment zijn daar geen andere recente cijfers over bekend.

2.7 Banen

Het aantal banen in de Brabantse gastvrijheidssector ligt in 2022 boven het niveau van 2019. In 2022 telde Brabant 58.250 FTE in de gastvrijheidssector, blijkt uit de Arbeidsmarktmonitor van NBTC. Dat is 7% meer dan in 2019. *Landelijk zien we in dezelfde periode een groei van 5% van het aantal FTE in de gastvrijheidssector.*

Uit de cijfers van de Arbeidsmarktmonitor van NBTC blijkt dat de gastvrijheidssector al in 2022 – nog in het jaar dat de laatste coronamaatregelen werden opgeheven – groeide ten opzichte van 2019. Ook het aantal bedrijven in de gastvrijheidssector in Brabant laat groei zien. De provincie telde in 2022 18.985 bedrijven in de gastvrijheidssector, 12% meer dan in 2019. *Landelijk is er in dezelfde periode sprake van 13% groei van het aantal bedrijven in de gastvrijheidssector* (Bron: CBS-microdata, bewerking ABF, 2022, via NBTC Dashboard Arbeidsmarktmonitor)

Welke invloed de stijgende bezoekerscijfers (zie eerdere paragrafen) hebben op de arbeidsmarkt in 2023, is op dit moment nog niet becijferd. Wel zagen we, ook in 2023, berichten over personeelskrapte in de sector.

2.8 Stakeholders en samenwerking

In 2023 verbonden ruim 30 attracties, verblijfsaccommodaties en restaurants zich aan VisitBrabant als partner of fietscafé. Zo groeide het netwerk van VisitBrabant tot ruim 300 partners. Daarnaast waren ruim 700 bedrijven in beeld als potentiële partners. Begin 2023 liet VisitBrabant onderzoek uitvoeren onder deze partners en prospects, om meer inzicht te krijgen in bekendheid, gebruik en tevredenheid over diensten en activiteiten van VisitBrabant. Hier vatten we kort enkele opvallende uitkomsten samen.

Partners zijn grotendeels tevreden over VisitBrabant. Verbeterpunten zijn vooral te vinden in het vergroten van bekendheid van activiteiten of diensten, en in de details: Afgaande op de antwoorden van de partners kunnen we concluderen dat het gros van de partners (ongeveer 80%) tevreden is over VisitBrabant en haar diensten en activiteiten. De overige 20% geeft vaker aan dat ze *ergens niet mee bekend zijn*, dan dat ze *ontevreden* zijn.

De naamsbekendheid van VisitBrabant is hoog bij prospects, veelal positieve associaties: bijna alle prospects die de vragenlijst invulden, hadden al eens eerder gehoord van VisitBrabant. Hun beeld van VisitBrabant is veelal positief. Brabant, toerisme en promotie zijn de meest genoemde begrippen waarmee zij VisitBrabant associëren.

- ▶ **Kleinschalige ondernemers versterken:** verder blijkt uit het onderzoek dat sommige bedrijven het idee hebben dat VisitBrabant er vooral is voor grote ondernemers, en niet voor kleinschalige ondernemingen. VisitBrabant zag hier direct kansen liggen en pakte dit op. “In 2023 concentreerde de promotie in Nederland zich op kleinschaliger aanbod en ervaringen, gebruikmakend van de al bestaande bekendheid van Brabant,” (VisitBrabant, januari 2024).

Voor de volledige conclusies en uitkomsten verwijzen we door naar het volledige rapport: Stakeholdersonderzoek VisitBrabant 2023.

Van pilot tot regionale samenwerking: op het gebied van partners en samenwerkingen, bleef het in 2023 niet alleen bij onderzoek. De twee regiopilots met Land van de Peel en RBT de Langstraat werden omgezet naar langdurige samenwerking én bekroond met de Insiders Award. In de factsheets over de regiopilots [De Langstraat](#) en [Land van de Peel](#) worden de resultaten tot dusver gepresenteerd. Daarnaast ging VisitBrabant ook de regionale samenwerking aan met Land van Cuijk en Visit de Kempen (Visit Bladel, Visit Eerstel, Visit Reusel – De Mierden en Visit Bergeijk).

VisitBrabant zet in op duurzaam toerisme en bestemming in balans
Het aantal vrijetijdsactiviteiten dat ondernomen wordt in ons land zal de komende jaren verder toenemen, als gevolg van bevolkingsgroei, vergrijzing, de groei van toerisme en een lichte toename van vrijetijdsbesteding buitenshuis. Deze toename van activiteiten, door méér mensen binnen dezelfde ruimte, stelt bestemmingen voor de uitdaging om actief op zoek te gaan naar de balans tussen toerisme, recreatie, natuur en leefomgeving:

Samen met partners zoekt VisitBrabant naar de juiste balans tussen bezoek en natuur in Brabant: VisitBrabant is leadpartner in een samenwerking met Nationale Parken, kennisinstellingen en regio's uit Nederland, België, Frankrijk en Duitsland. Samen werken zij aan het beter verspreiden van bezoekers over natuurgebieden, om zo kwetsbare natuur beter te beschermen. Heleen Huisjes, directeur VisitBrabant: “De noodzaak om juist nu te investeren in een duurzaam en toekomstbestendig vrijetijdsaanbod is groot. Van Gogh Nationaal Park zet niet voor niets in op het duurzaam beleven van de natuur, het landgoed en het erfgoed, waarbij kwetsbare gebieden worden ontzien. Een goed voorbeeld van duurzaam toerisme in Brabant, waarbij ook het groen tussen natuurgebieden wordt ontwikkeld tot aantrekkelijke bestemming voor duurzame recreatie.”

3. Verwachtingen toekomst

Volledig herstel voor internationaal toerisme in 2024

Het internationaal toerisme eindigde in 2023 op 88% van het pre-coronaniveau (2019), dat becijferde de UNWTO recent. Voor 2024 wordt volledig herstel verwacht van het internationale toerisme. Het UNWTO doet een aantal interessante uitspraken:

- **Tegenwind voor internationaal toerisme:** Net als in 2023 zullen sterke markten in (onder meer) Europa de toeristenstromen en bestedingen over de hele wereld blijven stimuleren. Maar de sector blijft wel ‘tegenwind’ ervaren door aanhoudende inflatie, hoge kosten en verminderd consumentenvertrouwen. Het personeelstekort blijft een kritiek probleem, omdat toeristische bedrijven te kampen hebben met een tekort aan arbeidskrachten om aan de grote vraag te kunnen voldoen.
- **Consument maakt scherpere keuzes:** Met deze achtergrond verwacht het UNWTO dat toeristen steeds vaker waar voor hun geld zullen zoeken en dichterbij huis zullen reizen. In de keuze voor een bestemming of accommodatie spelen duurzaamheid en flexibiliteit (annuleringsvoorwaarden e.d.) een toenemende rol. Een bestemming kan immers, bijvoorbeeld als gevolg van geopolitieke ontwikkelingen, ‘ineens’ onbereikbaar zijn.

“De nieuwste UNWTO-gegevens onderstrepen de veerkracht en het snelle herstel van het toerisme, met pre-coronacijfers die eind 2024 worden verwacht. Het herstel heeft nu al een aanzienlijke impact op de economie, de werkgelegenheid, de groei en de kansen voor gemeenschappen wereldwijd. Deze cijfers herinneren ook aan de cruciale taak van het bevorderen van duurzaamheid en inclusiviteit in de ontwikkeling van toerisme,” aldus de UNWTO (januari 2024).

Toerisme in Nederland terug naar ‘normaal’ in 2024

2024 wordt een jaar met ‘normalisatie’ en aanhoudende uitdagingen voor de horeca, verwachten de banken en het NBTC. De sector herstelde boven verwachting zodra de coronamaatregelen opgeheven werden. Maar inmiddels kampt de sector nog steeds met aanhoudende uitdagingen. Dat zal in 2024 doorzetten: met name cafés, en in mindere mate ook restaurants, houden last van de ‘economische tegenwind’ door stijgende inkooprijzen, personeelskrapte en hogere kosten (Rabobank, 2023).

Toerismecijfers zullen weer redelijk terug gaan naar ‘normaal’, met cijfers zoals voorafgaand aan de coronapandemie, schrijft het NBTC in de meest recente prognoses:

- **Van herstel naar normale groei.** Een nieuwe fase breekt aan, stelt NBTC: “van herstel naar meer ‘normale’ groei. Hiermee blijft de trend, qua inkomende bezoeken, in het spoor van Perspectief 2030 lopen, waarin ten minste 29 miljoen inkomende bezoekers worden verwacht in 2030.”
- **Nederlanders zullen weer meer naar het buitenland op vakantie gaan in 2024, en minder in eigen land:** het binnenlands toerisme zwakt in 2024 verder af, tot 2% onder het niveau van 2023. Het aandeel binnenlandse reizen komt daarmee weer terug op het niveau van 2019; terug naar ‘normaal’. Dit komt doordat Nederlanders weer een groeiende interesse hebben in vakanties buiten Europa. De vakantie-intentie om Noord-Brabant te bezoeken, zakt van 8% in 2023 naar 7% in 2024.
- **Belgisch toerisme in Nederland stijgt met 6%:** landelijk was het afgelopen jaar sprake van groei van het aantal gasten uit België. In 2024 wordt verdere groei verwacht van Belgisch toerisme in Nederland, maar de groei zwakt wel iets af (+6% ipv +13%). Als het aantal gasten uit België in Brabant aankomend jaar ook met 6% stijgt, dan is daarmee sprake van volledig herstel van deze markt in de provincie. Belgen ondernemen veelal korte vakanties en herhaalbezoeken naar Nederland en blijven een relevante doelgroep.

- **3% groei verwacht van Duits toerisme in Nederland:** Duitse gasten wisten in 2023 Nederland goed te vinden. In 2024 wordt een afgezwakte groei verwacht, van 3% landelijk. De verwachting is dat Duitse gasten, door stijgende kosten van vakanties en het dagelijks leven, aankomend jaar *minder vaak* op vakantie gaan of *korter*, om de kosten te drukken (NBTC, januari 2024). Dit biedt kansen voor Brabant, als *shortstay*-bestemming (zie onder).

Wat valt ons op?

- ▶ **Ook in Brabant zal aankomend jaar de afvlakking van de binnenlandse markt merkbaar zijn.** Dat vraagt om scherpe keuzes en ondernemers te faciliteren in de keuzes die zij maken.
- ▶ **Kortom: blijvend inzetten op dichtbij-markten.** Mede door de verwachte stabilisatie (of zelfs krimp) van de Nederlandse markt op langere termijn, is het voor Brabant cruciaal om op de internationale dichtbij-markten zoals België en Duitsland te blijven inzetten.
- ▶ **Pijlen op Belgische markt:** Het is uit alle cijfers niet gebleken waarom het herstel van de Belgische markt in Brabant iets achterloopt op de landelijke ontwikkeling. Het kan zinvol zijn om als VisitBrabant hier verder onderzoek naar te doen, om zo te bepalen óf en welke acties helpend zijn om de Belgische bezoekers weer als vanouds aan Brabant te binden.
- ▶ **Brabant als *shortstay*bestemming:** Brabant zal in 2024 mogelijk afnemende interesse door Nederlandse gasten gaan merken. Vanuit de Belgische markt wordt groei verwacht, waarbij Belgen Nederland vooral zien als bestemming voor korte vakanties en herhaalbezoeken. Vanuit de Duitse markt wordt groei verwacht, waarbij Duitsers waarschijnlijk korter (of minder) op vakantie gaan. Juist de *shortstay* positionering van Brabant, sluit hier goed op aan.

Ook in 2024 is er genoeg te doen, het wordt het ‘Jaar van de Zonnebloem’ en een jaar met een ‘bewuste koers’ op bestemming-marketing. VisitBrabant directeur Heleen Huisjes blikt vol vertrouwen vooruit: “We laten zien dat je in Brabant écht kunt genieten, juist ook in balans met de omgeving, mens en natuur. We stimuleren bezoekers en inwoners daarom bewust te genieten en bij te dragen aan de kwaliteit van de bestemming. Zo kunnen inwoners en bezoekers van nu én in de toekomst al het moois beleven dat Brabant te bieden heeft. Samen met de sector bereiden we ons voor op de toekomst. Sámen maken we Brabant.”

Bronnen

Voor het schrijven van dit document gebruikten wij de onderstaande bronnen.

- ABN Amro in: Business Insider (november 2023). Horeca houdt last van personeelskrapte. <https://www.businessinsider.nl/horeca-houdt-last-van-personeelskrapte-jongeren-kiezen-vaker-voor-baan-in-andere-sector/>
- Brabants Dagblad (28 november 2023). [Designer Outlet Roosendaal op een na populairste attractie van Brabant](#). Geraadpleegd op 19-1-2024
- Bureau voor Ruimte & Vrije Tijd (december 2023). Onderlegger Kwantitatieve gegevens monitoring VTE Noord-Brabant 2023
- Bureau voor Ruimte & Vrije tijd (mei 2023). Stakeholdersonderzoek VisitBrabant 2023
- CBS Statline (18 december 2023). Internationale handel, uitvoer van diensten naar land, kwartaal, in euro's. <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/84765NED/table?dl=9DE9F>
- CBS-microdata, bewerking ABF (2022). Arbeidsmarktmonitor Gastvrijheidssector 2022.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (18 december 2023). Duitse reizigers gaven 2,9 miljard euro uit in Nederland in derde kwartaal: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/51/duitse-reizigers-gaven-2-9-miljard-euro-uit-in-nederland-in-derde-kwartaal>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2023). Statistiek Logiesaccommodaties 2019 t/m 2023 Q3
- MMGY Travel Intelligence in: NBTC (oktober 2023). Blik op de Europese Meeting & Convention markt. Samenvatting van onderzoek onder Europese planners en deelnemers. <https://www.nbtc.nl/nl/site/download/-onderzoek-europese-mc-markt-wave-1-van-2023.htm?disposition=inline>
- NBTC (januari 2024). Verblijfstoerisme in Nederland. Prognose 2024. Geraadpleegd op 25-1-2024, via <https://www.nbtc.nl/nl/site/actueel/groei-verblijfstoerisme-in-nederland-zwakt-af-in-2024.htm>
- NBTC (januari 2024). Vakantie Sentiment Monitor. https://www.nbtc.nl/nl/site/actueel/pas-op-de-plaats-voor-vakanties-in-eigen-land.htm?utm_source=linkedin&utm_medium=social
- NOS Nieuws (18 december 2023). Duitse toeristen gaven nog nooit zoveel geld uit in Nederland. Geraadpleegd op 16-1-2024, via <https://nos.nl/artikel/2501979-duitse-toeristen-gaven-nog-nooit-zoveel-geld-uit-in-nederland>
- Rabobank (1 maart 2023). Consument heeft de horeca en recreatie weer omarmd. Geraadpleegd op 16-1-2024, via <https://www.rabobank.nl/kennis/d011352669-consument-heeft-de-horeca-en-recreatie-weer-omarmd>
- Trends & Tourism (2020). Toekomstvisie Nederlandse vakantiemarkt 2030
- UNWTO (19 januari 2024). International Tourism to Reach Pre-pandemic Levels in 2024. Geraadpleegd op 25-1-2024, via <https://www.unwto.org/news/international-tourism-to-reach-pre-pandemic-levels-in-2024>
- VisitBrabant (13 april 2023). [Europa investeert in het spreiden van recreatiedruk in Brabantse natuurgebieden](#). Geraadpleegd op: 16-1-2024.
- VisitBrabant (januari 2024). Campagne resultaten maart '23 – november '23.

